

Kerst 2014

Geeske Hovingh

1.

Op 21 december 1989, 25 jaar geleden, hield Nicolae Ceaucescu zijn laatste toespraak. Ik was toen tien, maar de televisiebeelden staan nog helder op mijn netvlies: een grijze lucht, een plein vol mensen en op een statig balkon een man met een zwart mutsje en een streng gezicht. Wat ik me vooral herinner, is de dreigende sfeer, de gespannen gezichten van mijn ouders en het voorzichtige besef dat de wereld misschien wel onvriendelijker was dan ik tot dan toe altijd had gedacht...

2.

Een kwart eeuw later met nog iets meer besef en wikipedia, kan ik u vertellen dat Ceausescu twintig jaar staatshoofd van Roemenië was en leider van de Communistische Partij. Waar hij eerst nog streefde naar het ideaal van gelijke rechten voor iedereen, veranderde zijn beleid langzaam maar zeker in dat van een paranoïde tiran. Zo gaf hij het bevel om alle telefoons in het land van af luisterapparatuur te voorzien en liet hij een paleis voor zichzelf neerzetten dat nog altijd het op twee na grootste gebouw van de wereld is – je schijnt het zelfs vanuit de ruimte te kunnen zien. En dat is nog niet het ergste; tienduizenden Roemenen, onder wie vele kinderen, vonden de dood door het geweld van Ceaucescu's geheime dienst en de mensonterende armoede waar hij hen toe veroordeelde.

3.

In dat opzicht zijn er subtiele overeenkomsten met Herodes, die ruim twintig eeuwen eerder als vazalkoning van Keizer Augustus het Joodse volk onderdrukte. Herodes werd wel 'de bouwer' genoemd, vanwege de vele, kolossale paleizen die hij voor zichzelf liet neerzetten. En als kroon op al dat werk, plaatste hij boven de ingang van de tempel in Jeruzalem een Romeins schild met een adelaar. Dat hij daarmee het Godshuis van zijn Joodse onderdanen had ontheilgd, boeide hem weinig, Herodes had andere dingen aan zijn hoofd – de vele vijanden bijvoorbeeld die hij gemaakt had en de angst dat één van hen een gooi naar zijn troon zou doen. Telefoons kon hij dan wel niet af luisteren, maar er waren andere manieren om een vinger aan de pols te houden. Toen hem ter ore kwam dat er in Bethlehem een 'Koning der Joden' geboren zou zijn, gaf hij dan ook het bevel alle jongetjes onder de twee in die contreien te vermoorden - en zo deze geduchte concurrent, hoe jong ook, uit te schakelen.

4.

Deze passage over de kindermoord vind je niet terug in het Kerstverhaal van Lukas, dat zojuist voor u werd gezongen. Het staat alleen in het evangelie van Matteüs, maar misschien wel vanwege die kindermoord, is deze versie van het kerstverhaal beduidend minder populair. Liever richten we onze aandacht op het idyllische tafereel rond het jonge gezinnetje in de stal met de dieren, jubelende engelen en vrolijke herders - het plaatje op een klassieke kerstkaart zeg maar, mocht u er daar nog wel eens een van in uw brievenbus aantreffen.

Maar juist die rauwe rand die het Matteüsevangelie kenmerkt, maakt ons duidelijk dat het kerstverhaal een tegenverhaal is. Midden in de duistere wereld van gekroonde beesten als

Herodes, die met zijn kindermoord letterlijk een streep door de toekomst zet, midden in die wereld, wordt een kind geboren, nieuw leven, hoop. En het koningschap van dat kind staat niet voor onderdrukking, maar voor het tegenovergestelde: bevrijding, beëindiging van lijden -het visioen van een nieuwe wereld.

5.

Zoals je het kerstverhaal niet echt kunt begrijpen als je niet beseft wat er toen in de wereld aan de hand was, zo kun je eigenlijk ook geen kerst vieren, als je dat feest losweekt uit de wereld waarin je nu leeft. Mensen drukten me in de aanloop naar deze avond op het hart dat ik wel een vrolijk verhaal moest vertellen. Dat wordt het ook wel uiteindelijk, vrees niet, maar buiten de muren van dit gebouw houdt de wereld niet op. En in die wereld, daar, aan de andere kant van de oceaan, woont de familie van Michael Brown, die deze zomer door politieagenten werd doodgeschoten. Hoe zitten zij er nu bij? En de ouders van James Foley - in diezelfde zomer door een IS-beul onthoofd - vieren zij dit jaar kerst? Wat doen op dit moment al die kinderen in West-Afrika, die hun ouders aan ebola verloren? Do they know it's Christmas time? En hoeveel mensen in ons eigen land staren dit jaar bij het kerstdiner naar de lege stoelen van hun geliefden die omkwamen bij de crash met de MH-17? Kun je dan nog kerst vieren, feest van nieuwe geboorte?

6.

Kerstmis is een feest van donker en licht tegelijk. En met de kaarsen die wij vanavond hebben aangestoken zijn we hen indachtig: de verloren, vertrapte, zielsverdrietige mensen van deze wereld. Iedere week komen ze in onze gebeden voorbij, we spreken de wens uit dat het hen beter mag gaan en dat wij hen, waar we kunnen, helpen. Is dat laatste niet een te grote opdracht? Ongemakkelijk misschien wel, maar te groot niet. Het verhaal over de geboorte van Jezus wil ons zeggen dat de Thora, boek van bevrijding, vlees kan worden in mensen. Dat betekent simpelweg: het is te doen, niet te hoog gegrepen. En het begint al bij de manier waarop je kijkt naar de wereld om je heen. Kijk je écht? Of laat je je blik door cynisme vertroebelen? En als je echt kijkt, wat zie je dan? Wat doe je als je mensen tegenkomt die op wat voor manier dan ook in nood verkeren? Lukt het om je te verplaatsen in de leefwereld van die ander, ook als het iemand is met wie je een conflict hebt, of voor wie je liever een blokje omgaat? Daar begint het – en zo naar de wereld kijken, maakt je milder, en daarmee al een beetje messiaans.

7.

Mocht uw cynisme met deze woorden toch nog niet mee overwonnen zijn, dan helpt het misschien om te vertellen hoe het afliep met die toespraak van Ceausescu. Als hij begint te spreken, lijkt er nog niets aan de hand. Duizenden mensen houden portretten van hun leider en banieren met lovende teksten omhoog. Maar dan wordt hij plotseling onderbroken door een geluid in de verte. Hij kijkt op, tuurt, en wil dan zijn verhaal hervatten, maar intussen zwelt dat geluid aan en dan golft er vervolgens een snerpend gekrijs en gefluit over het plein. De banieren liggen op de grond, mensen heffen hun vuisten, anderen lopen weg – eindelijk durven de Roemenen het aan zich als één stem uit te spreken tegen het regime. En met dat protest wordt de val ervan ook ingezet, Ceausescu en zijn vrouw hebben dat met hun leven moeten bekopen, maar de omwenteling naar een democratie verloopt verder relatief vreedzaam.

En drie dagen later mogen mensen voor het eerst sinds tientallen jaren weer kerst vieren en voorzichtig maakt de streep door de toekomst, plaats voor een streep door het verleden...

8.

Kun je fluiten tegen de onderdrukking? Een lied zingen tegen de oorlog in? Hoeveel lawaai is er nodig om de Ceaucescu's en Herodessen van deze tijd te doen omvallen? Assad, Poetin, Al Baghdadi en al die anderen? Hoeveel kindermoorden moeten er nog plaatsvinden voordat mensen gaan inzien wat een complete waanzin en verschrikking dat is?

Op die vragen heb ik geen antwoord. Maar wat ik wél weet is dit: dat er door alle eeuwen heen, hoe gitzwart de dagen ook waren, altijd mensen van licht hebben bestaan. Mensen die zich niet neerleggen bij de wereld zoals die is, maar zich richten op de wereld zoals die zou moeten zijn. Wij kennen in onze tijd Malala en Kailash Satyarthi, die zich inzetten voor onderwijs en tegen kindslavernij, de ebolaverplegers in West-Afrika, de vredeswerkers in Gaza, maar ook dichtbij, vlakbij, al die mensen die op hun eigen vierkante meters telkens weer vrede op aarde proberen te maken. Sluit je bij hen aan, blijf een van hen en zing samen de duisternis weg.

Ik denk dat dat kan – zo moge het zijn.